

RAAP-NOTITIE 2340

Plangebied Rijnstraat 38 te Pannerden

Gemeente Rijnwaarden

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: Bureau van Droffelaar

Titel: Plangebied Rijnstraat 38 te Pannerden, gemeente Rijnwaarden; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: augustus 2007

Auteur: G. Zielman BA

Projectcode: RIJB3

Bestandsnaam: N02340-RIJB3.doc

Projectleider: G. Zielman BA

Projectmedewerker: D. Worst

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 23676

Autorisatie: drs. F. de Roode

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 0294-491 500

Leeuwendalseweg 5b

telefax: 0294-491 519

1382 LV Weesp

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 5069

1380 GB Weesp

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2007

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Bureau van Droffelaar heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 25 juli 2007 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met voorgenomen bouw van een woning aan de Rijnstraat 38 te Pannerden in de gemeente Rijnwaarden. Doel van dit onderzoek was allereerst het middels bureauonderzoek verwerven van informatie over bekende en te verwachten archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Het doel van het veldonderzoek was vervolgens die verwachting te toetsen en, voorzover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische vindplaatsen.

Tijdens het veldonderzoek zijn in het plangebied duidelijke archeologische resten aangetroffen. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan. De voorgenomen bodemingrepen kunnen, voorzover het archeologische waarden betreft, zonder beperkingen worden uitgevoerd.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Bureau van Droffelaar heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 25 juli 2007 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met voorgenomen bouw van een woning aan de Rijnstraat 38 te Pannerden in de gemeente Rijnwaarden. Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten.

1.2 Plangebied

Het plangebied (circa 600 m²) ligt aan de Rijnstraat binnen de bebouwde kom van het dorp Pannerden (figuur 1) ten oosten van de Rijndijk. Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 40D van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 199.625/434.140. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied in gebruik als boomgaard en schapenweide.

1.3 Onderzoeksofzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

Het bureau- en inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd volgens de normen die gelden in de archeologische beroepsgroep c.q. de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1 (KNA).

RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), die valt onder de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>). In het kader van het Interimbeleid werkt RAAP onder de opgravingsvergunning van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1.
Archeologische
tijdschaal.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Historisch bodemgebruik

Zowel op de historische kaart van 1906 (TDK, 2005) als op de kadastrale minuut van 1830 (Stichting werkgroep kadastrale atlas Gelderland, 2004) wordt er in de directe omgeving van het plangebied geen bebouwing aangegeven. Het plangebied was in gebruik als bouwland, dat aan de rand van het dorp Pannerden lag. Het dijklichaam van de Rijndijk dat direct ten westen van het plangebied ligt bestond volgens de historische kaart van 1906 nog niet. De dijk lag in die tijd ongeveer 500 meter westen van het plangebied, direct aan het rond 1707 gegraven Pannerdens Kanaal.

Geologie en geomorfologie

Het plangebied bestaat geomorfologisch gezien uit een rivieroeverwal (Stiboka 1980 code: 3K25). De oeverafzettingen aan het oppervlak maken deel uit van de stroomgordel van de Waal die actief was vanaf 2160 BP (Berendsen & Stouthamer 2001). Het beddingzand zal zich volgens een extrapolatie van de zanddiepte attentiekaart dieper dan 3 m -Mv bevinden (Berendsen e.a., 2001).

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat uit kalkhoudende ooivaaggronden met grondwatertrap VII, die bestaan uit zware zavel en lichte klei (Stiboka 1981: code Rd90A-VI).

Archeologie

In ARCHIS staan er binnen een straal van 500 meter rond het plangebied een tweetal archeologische vindplaatsen bekend (ARCHIS-waarnemingsnummers 405493 en 405491). Het gaat om aardewerk uit de Late IJzertijd/Romeinse tijd

en aardewerk uit het Neolithicum dat tijdens een booronderzoek is aangetroffen op respectievelijk 300 en 230 meter ten westen van het plangebied. Deze vallen buiten het kaartbeeld van figuur 1.

Archeologische verwachting

Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW; ROB, 2005) geldt voor het plangebied een lage kans op het aantreffen van archeologische waarden. Op grond hiervan en op grond van de aanwezigheid van oeverafzettingen en de bekende vondsten uit ARCHIS, gold bij aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen uit het Neolithicum t/m de Late Middeleeuwen. Het kan gaan om relatief grote nederzettingsterreinen (ca. 1 tot 3 ha) waarvan de oudste resten zich gezien de geologische situatie onder de afzettingen van de Waal bevinden. Eventuele middeleeuwse resten zullen zich binnen 0,5 m -Mv bevinden in de top van de oeverafzettingen van de Waal.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Tijdens het veldonderzoek zijn 4 boringen verricht. De boringen zijn vanwege de beperkte omvang van het plangebied gelijkmatig verdeeld over het plangebied geplaatst. (figuur 1). De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode Neolithicum t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

Er is geboord tot maximaal 3 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen. Op last van het waterschap Rijn en IJssel zijn de boorgaten met bentoniet gedicht.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

Tot circa 3 m -Mv komen oeverafzettingen voor. Deze afzettingen bestaan uit lichtgrijze, uiterst siltige tot sterk siltige klei. Er is geen beddingzand aangetroffen, maar vanaf circa 2,2 m -Mv is de klei stugger en zijn er kalkconcreties in deze klei aanwezig. De ondergrond behoort daarom mogelijk tot een oudere stroomgordel dan de stroomgordel van de Waal.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn er geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen binnen het plangebied. Wel werd in boring 1 werd op een diepte van circa 2,5 m -Mv een enkel houtskoolfragment gevonden. Op dit niveau is het houtskoolfragment de enige archeologische indicator die in deze boring en in de overige boringen is aangetroffen. Vanwege de korte afstanden waarop de boringen van elkaar verwijderd zijn vormt de vondst van een enkel houtskoolfragment daarom onvoldoende aanleiding om binnen de grenzen van het plangebied een archeologische vindplaats te vermoeden.

In alle vier boringen werden in de bovengrond puinfragmenten in de bovengrond aangetroffen (tot circa 70 cm -Mv). Omdat deze puinfragmenten zich in de verstoorde bovengrond bevinden waarin verder geen andere archeologische indicatoren aanwezig zijn, vormen deze eveneens geen aanleiding om de aanwezigheid van een archeologische vindplaats in het plangebied te vermoeden.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Overeenkomstig de bevindingen van het bureauonderzoek is tijdens het veldonderzoek gebleken dat de bodem bestaat uit een dik pakket oeverwalafzettingen. Tijdens het veldonderzoek zijn hierin geen duidelijke aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen binnen het plangebied.

4.2 Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van duidelijke aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten wordt ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen. De voorgenomen bodemingrepen kunnen, voorzover het archeologische waarden betreft, zonder beperkingen worden uitgevoerd.

Wel dient opgemerkt te worden dat (zoals bij iedere gravende activiteit) het aantreffen van (niet voorspelbare) toevalsvondsten niet kan worden uitgesloten. Indien hiervan sprake mocht zijn, dient de overheid (RACM) hiervan op de hoogte te worden gesteld in het kader van de meldingsplicht (Monumentenwet 1988, Artikel 47).

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact worden opgenomen met de gemeente Rijnwaarden.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., E.L.J.H. Faessen, A.W. Hesselink & H. Kempen**, 2001. *Zand in banen - Zanddiepte-kaarten van het Gelderse rivierengebied, met inbegrip van de uiterwaarden*. Provincie Gelderland, Arnhem.
- Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer**, 2001. *Palaeogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Koninklijke Van Gorcum, Assen.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- ROB**, 2005. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) versie 2.1*. Ontleend aan <http://www.archis.nl>.
- Stiboka/RGD**, 1980. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000*. Kaartblad 40 Arnhem. Stichting voor bodemkartering, Wageningen.
- Stiboka**, 1974. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000*. Kaartblad 40 West Arnhem. Stichting voor bodemkartering, Wageningen.
- Stichting werkgroep kadastrale atlas Gelderland**, 2004. *Kadastrale atlas Gelderland 1832*. Pannerden 1830, sectie B, tweede blad. Stichting werkgroep kadastrale atlas Gelderland, Arnhem.
- TDK**, 2005. *Grote Historische topografische Atlas ± 1905, Gelderland*. Kaartblad 512 Huissen. Topografische Dienst Kadaster, Tilburg.
- Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-rapport 1000*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

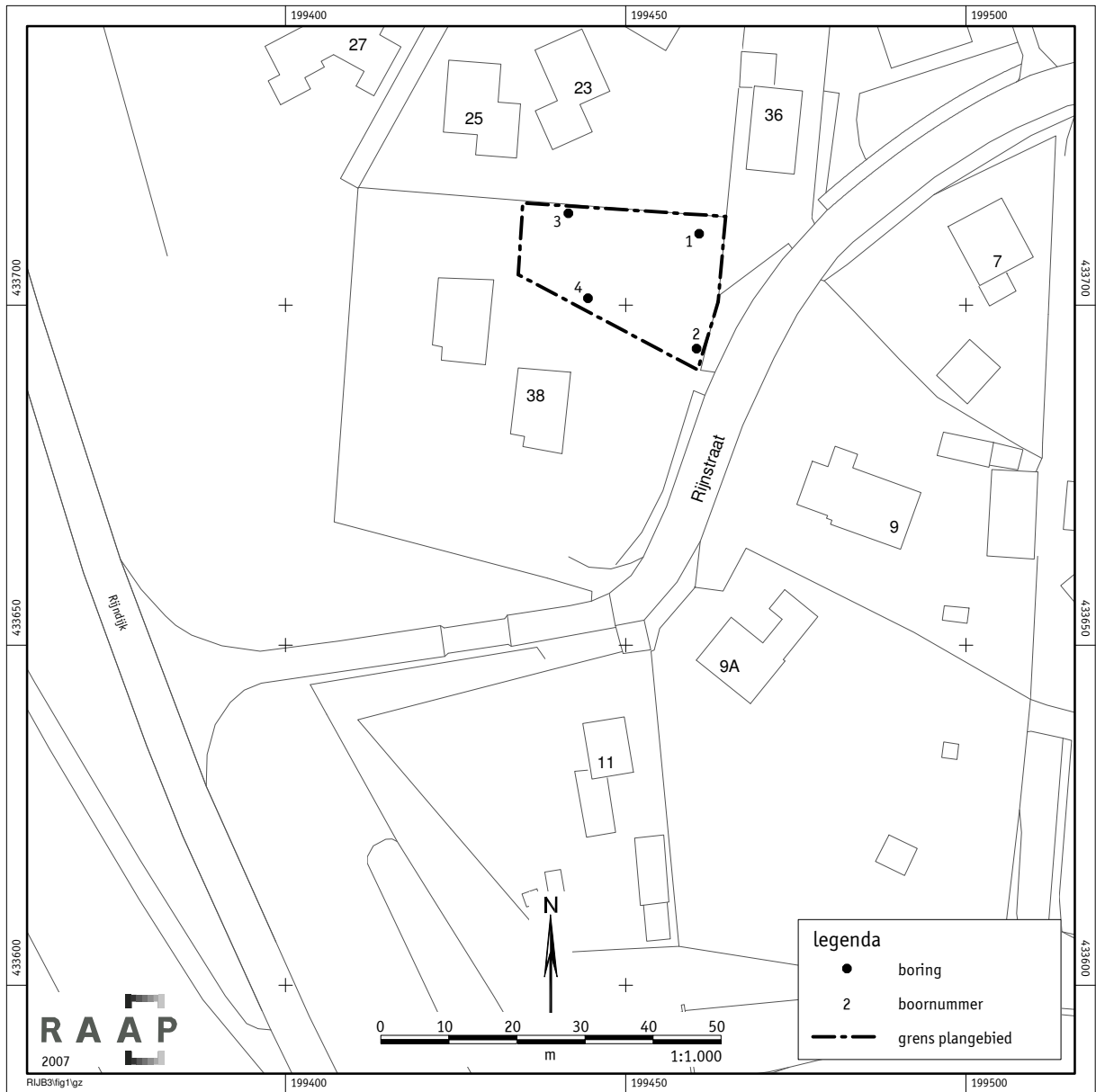
Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
-Mv	beneden maaiveld
RACM	Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 1. Boorpuntenkaart.